

JELENA KRMPOTIĆ-NEMANIĆ

Poštovani,

Ovdje smo jer želimo odati počast doajenu hrvatske i svjetske anatomije, akademkinji Jeleni Krmpotić-Nemanić.

Ovdje smo da se prisjetimo njezina života, njezina rada i njezinih dostignuća.

Život je kanonada slika, trenutaka i doživljaja. U nekih su te slike jasnije, trenutci svjetliji i doživljaji veći. Tu sreću imala je Jela, naša mentorica, učiteljica i korektorica, ako je to trebalo. Običaj je na komemoracijama pričati sušte faktografske činjenice iz života umrlog, ali one su manje-više poznate svakom od nazočnih. One predstavljaju skup nanizanih uspješnica koje mogu biti poticaj drugima da ih na njihovim komemoracijama bude više. No život se ne sastoji samo od uspješnica. Život je trnovit. Započinje s boli, a često i završava tako. A između postoji bol ukrašena i svijetlim trenucima koje spominjemo.

Tko je bila akademkinja Jelena Krmpotić-Nemanić?

Rođena u Sremskoj Mitrovici. Klasičnu je gimnaziju završila u Zagrebu s odličnim uspjehom 1939. godine. Medicinski fakultet u Zagrebu završila je također s odličnim uspjehom, te je promovirana 31. siječnja 1944. godine.

U nastavi iz anatomije sudjelovala je od 1941. godine, isprva kao demonstratorica, a nakon toga (od 1942. godine) kao pomoćna asistentica, da bi 1944. godine postala asistentica vježbenica te 31. 12. 1945. asisten-

* Izlaganje na komemorativnom sastanku u spomen na akademkinju Jelenu Krmpotić-Nemanić održanom u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti 21. listopada 2009.

tica. Završila je propisani liječnički staž. Godine 1948. habilitirala je i stekla naziv privatnog docenta za predmet Anatomija čovjeka. Sveučilišnom docenticom postaje 1949. godine, a izvanrednom profesoricom 1953. Za predstojnicu Zavoda za anatomiju postavljena je 1961. godine i na tom je položaju ostala do 1982. Za redovitu profesoricu izabrana je 1963. godine.

Doktorat znanosti obranila je u Zagrebu 1957. godine (*O endoplastici malog mozga*).

Od 1948. godine, kada prvi put kao stipendistica Svjetske zdravstvene organizacije boravi tri mjeseca u Velikoj Britaniji na usavršavanju iz anatomije, Jelena Krmpotić-Nemanić gotovo je svake godine i po nekoliko puta sudjelovala na međunarodnim skupovima i kongresima s vrlo zapaženim predavanjima i referatima, tako da je još kao vrlo mlada primila niz međunarodnih priznanja i stekla međunarodni renome, u čemu joj je pomoglo i odlično poznavanje više stranih jezika (govorila je, čitala i pisala engleski, francuski, njemački, talijanski, španjolski i ivrit).

Godine 1957. za otkriće neuromuskularnog kronometrijskog indeksa dodijeljena joj je Jansenova nagrada Nacionalne medicinske akademije u Parizu i titula *laureat*.

Da bi uspostavila što bolju suradnju anatomije s kliničkim strukama i omogućila dinamički razvitak anatomije u pravcu približavanja praktičnoj medicini, završila je specijalizaciju iz otorinolaringologije i 1960. godine položila specijalistički ispit. Od tada aktivno obogaćuje obje struke, i kliničku, funkcionalnu anatomiju i otorinolaringologiju.

Godine 1966. provela je po pozivu četiri mjeseca na ORL klinici Sveučilišta u Muensteru kao gostujući profesor. U istom svojstvu boravila je 1968. godine kraće vrijeme na ORL klinici u Berlinu te 1970. godine pet mjeseci u SAD-u na ORL klinici u Chicagu, a tijekom toga razdoblja održala je gostujuća predavanja u Bostonu (*Harward*), Baltimoru (*J. Hopkins*), u San Franciscu, St. Louisu, New Yorku, Denveru. Nakon toga, 1972. godine dva mjeseca provela je u Sudanu, u Khartoumu, gdje je kao savjetnica Svjetske zdravstvene organizacije pridonijela poboljšanju izvođenja nastave iz anatomije u toj zemlji. Posjetila je većinu europskih sveučilišta ili je na njima kraće boravila te održala predavanja.

Godine 1961. izabrana je za počasnog profesora Sveučilišta u Muenchenu, pa od tada u Muenchenu održava predavanja iz anatomije.

Svojim je radom kao članica sudjelovala u mnogim stručnim udruženjima: u Zboru liječnika Hrvatske, u Sekciji za ORL za normalnu morfologiju i u Sekciji za biomehaniku, pri čemu je bila vrlo aktivna u radu sekcija; od 1983. godine u JAZU kao izvanredna članica, a od 1991. u HAZU kao redovita članica; u Hrvatskoj akademiji medicinskih znanosti; u Udruženju anatoma Hrvatske, u društvu njemačkih anatoma *Anatomische Gesellschaft* te u Europskom i svjetskom udruženju anatoma; u ekskluzivnome međunarodnom društvu *Collegium otolaryngologicum amicitiae sacrum*; kao dopisna članica Liječničkog društva u Beču 1974. godine (*Korrespondierendes Mitglied der Gesellschaft der Aerzte in Wien*); kao dopisna članica *Deutsche Gesellschaft für Hals-Naen-Ohren-Heilkunde, Kopf und Hals Chirurgie* u Wiesbadenu 1975.; kao dopisna članica društva *Otolaryngologische Gesellschaft in Berlin* 1976.; kao počasna članica austrijskog otorinolaringološkog društva; kao članica njemačkog i francuskog HNO udruženja.

Akademkinja Krmpotić-Nemanić isto je tako aktivno sudjelovala u redakcijskim odborima više časopisa: *Folia anatomica*, *Zeitschrift f. Laryng.*, *Rhinol.*, *Otologie*, *Morphologia Clinica* (od 1969.), *European Archives of Oto-Rhino-Laryngologie*.

Za svoj rad akademkinja Krmpotić-Nemanić primila je mnoge nagrade, odličja i priznanja:

1957. godine laureatkinja je Nacionalne medicinske akademije u Parizu uz Jansenovu nagradu za otkriće neuromuskularnog kronometrijskog indeksa (inervacija grkljana).

1977. godine dobitnica je nagrade *Ruđer Bošković* za radove iz područja istraživanja staračke naglušnosti i otoskleroze.

1979. godine dobitnica je nagrade *Ludwig Hayman* za radove na području angiologije glave i vrata.

1979. godine primila je od predsjednika Republike Austrije za potpuno novu obradu 26. izdanja Told-Hochstetterova atlasa orden *Oesterreic-*

bisches Ehrenkreuz fur Wissenschaft und Kunst I Klasse (spomenuti je atlas prevela i na hrvatski jezik).

Predsjednik Republike SFRJ odlikovao ju je *Ordenom zasluga za narod sa srebrnim zracima*.

1980. godine primila je nagradu za životno djelo.

1993. laureatkinja je Akademije medicinskih znanosti Hrvatske.

1996. godine primila je od predsjednika Republike Hrvatske *Orden Danice Hrvatske s likom Ruđera Boškovića*.

Kakva je bila akademkinja Jelena Krmpotić-Nemanić? Pokušat ću opisati svoje doživljaje vezane uz Profesoricu.

Došavši na studij, njezino je ime bilo prvo koje sam čuo. Anatomija i Jela, tako se pričalo u studentskim kuloarima. A onda sam je vidio. Krasnu ženu, srednjih godina, obučenu u crnu kutu, crne kose i posebnih zelenih očiju. Te su oči bile semafor njezina raspoloženja. Mogle su sijevati (nije bilo poželjno biti u blizini), ali su mogle i milovati. Tada je slijedilo *Živjeli, dušo*. Krajem jedanaestog mjeseca došao sam na kolokvij osteologije kod Jele. Toliko sam se uplašio da nisam u prvi mah razlikovao bedrenu kost od humerusa, tuberculum od trohantera. Kada sam položio osteologiju, nitko sretniji od mene. Došla je mala sekcija. Dobio sam zadatak preparirati zglobove šake. I onda se pojavila ona u donjoj secir sali. Nastao je muk, a profesorica je u par poteza napravila ono za što je nama trebalo par dana. Bilo je dobro ako je došla. Pola preparata bilo je gotovo, ali bilo je zlo ako je došla prekasno i mi nismo omeđili *retinaculum flexorum* kako treba ili nismo prikazali *lig. radiocarpeum dorsale*. Nije opraštala greške. Gubila se sekcija i moralo se kolokvirati, a tek se onda dobio novi preparat. Na tzv. velikoj sekciji dolazila je svaki dan, obilazila stolove, na svakom preparatu nešto prikazala. Gledao sam fascinantne ruke, prste okičene prstenjem i mislio sam da nikada neću postići tu spretnost. I danas nisam siguran da sam je postigao. Kao pomoćni asistent bojao sam je se i cijenio je i izbjegavao kada su joj oči sijevale. Bila mi je mentorica, i to dobra mentorica koja me poticala i pomagala mi. Nikada nikome nije držala uradak u ladici. Drugi, treći dan svatko je dobio svoj uradak s primjedbama napisanim na marginama. Bilo je razdoblja kada smo u sustavu rukovođenja bili diso-

nantni, ali sam je i onda cijenio. Vrlo se brzo prilagodila novom načinu komuniciranja i funkcioniranja koji su tražila nova vremena. To može samo inteligentna osoba. Prilagodila se uporabi računala i koristila se njime. Ali je bila nestrpljiva. Mnogo je puta to bio razlog što ona i računalo nisu uvijek bili sukladni. Onda sam stupao na scenu ja. Nakon nekog vremena bilo joj je neugodno što moram priskakati u pomoć. Tada je rekla: *Ivo, ja bih to naučila, ali imam vas, pa mi je to lakše*. Ja sam je pogledao i rekao: *Gospodo profesor, ali što će biti kada umrem?* Odgovorila je: *Onda ću naučiti*.

Anatomija je u njezino vrijeme bila rasadnik iz kojeg su odlazili mladi asistenti i uvijek se potvrđivali u klinici. Možda bi bilo lakše skupiti eminentne stručnjake kirurških struka koji nisu bili na anatomiji kao demonstratori, pomoćni asistenti i asistenti nego sve one koji su poniknuli sa Zavoda. Profesorica Krmpotić-Nemanić nije imala svoje djece, ali je odgojila pod svojim skutom mnogo krasnih sinova i kćeri, na čemu joj može svatko zavidjeti.

Nije htjela vjerovati u smrt, a kamoli pomišljati na nju. Odlaskom u mirovinu nije se ništa promijenilo. Dolazila je svaki dan na posao. Radila je za računalom, proučavala osteološku zbirku lubanja, dobivala ideje za radove i nadalje ih je objavljivala. Oko deset sati pila se kava u kancelariji, a onda svatko za svojim poslom. To je bio ritual i teško ću se naviknuti da osim Matije i mene nema više nikoga i da nema teksta: *Ivo, što sam ono htjela reći?* Naravno da je do svoje smrti uvijek znala što je htjela reći, ali je to uvijek bio uvod. I rekla je svoje. Dovoljno glasno, dovoljno dugo da će se dugo pamtiti i težiti dostizanju njezina rada.

